

УДК 007 : 304 : 070

**ПРАВДА – ВИЗНАЧАЛЬНИЙ СТАНДАРТ
У ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Тимошик М. С. Українська книга і преса в Італії : монографія. – К : Наша культура і наука, 2015. – 352 с. – іл., іл. пок., резюме італ., англ., нім. мовами (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»; Т.5).

Кожна нова науково-дослідницька, науково-публіцистична і науково-популярна праця доктора філологічних наук, професора Миколи Степановича Тимошика відкриває особливу сторінку його інтелектуально-творчого потенціалу. До оригінальних, наповнених українським патріотичним і духопіднесеним змістом належить монографія «Українська книга і преса в Італії» Миколи Тимошика – лауреата премій Івана Огієнка, Івана Франка, Якова Гальчевського, завідувача кафедри видавничої справи та мереживих видань Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.

Щоби вивчити, осмислити й узагальнити феномен пресо- і книговидавничої діяльності українців в Італії, автор монографії опрацював 236 джерел в архівах, бібліотечних сховищах Італії та США. Завдяки цілеспрямованій, наполегливій, професійно означеній праці М. Тимошика вперше перед читачем постає потужний пласт різноманітного фактологічного матеріалу про умови й результативність побутування українського друкованого слова в Італії, про високий житейський, громадянський та професійний чин десятків, а то й сотень, українських авторів, редакторів, коректорів, видавців і друкарів, які стверджували в різний час своєю непростою працею українську ідентичність у цій частині Європи. Автор наголосив, що особливість зародження, склад та характеристика основних осередків українського пресо- і книговидавництва Італії залежить від специфіки тамтешньої української еміграції, оскільки вона суттєво відмінна від подібних середовищ у країнах Європи й Америки. Шість розділів монографії побудовані одночасно і на хронологічному, і на сюжетному розвитку подій.

У першому розділі монографії «Від початків до середини ХХ століття» М. Тимошик характеризує осередки пресо- та книговидавничого руху в Італії. Першим осередком він вважає Українську папську колегію св. Йосафата в Римі, засновану 1596 р. як Греко-руську колегію св. Анастаса. Представники монашого чину василіан-українців організували тут студентський науковий гурток, члени якого у 1904 р. заснували рукописний журнал «Записки питомців Руської колегії в Римі». Вихід трьох чисел цього журналу вважається початком української видавничої справи в Італії. У стінах цього навчального закладу також народилася студентська газета «Український зільник».

Незважаючи на короткотривале існування, ці видання стали провісниками ствердження в Українській колегії св. Йосафата в Римі постійного і результативного

книгодрукування. Народжена в 10–20-х роках ХХ ст. ідея видання друкарським способом студентського журналу «Альма-матер» була реалізована лише 1953 р. – до півстолітньої річниці набуття колегією статусу української. Першим і багатолітнім редактором його був отець Іван Музичка.

Другим за часом виникнення осередком українського друкарства в Італії є Українське пресове бюро Дипломатичної місії Української Народної Республіки у Римі (1919–1922 рр.), у якому працювало сім осіб. З червня 1920 р. керівником цього бюро до закінчення діяльності місії був добрий знавець італійської мови Євген Онацький. Нечисельний колектив пресового бюро випускав циклостильовим способом «Бюлетень Українського пресового бюро в Римі» двічі-тричі на тиждень італійською мовою обсягом від двох до чотирьох сторінок, накладом від 100 до 300 примірників (збережено 56 чисел цього видання) та «La Voce dell' Ucraina» («Голос України») – тижневик італійською мовою (вийшло 50 чисел).

Змістовний аналіз часопису «Голос України», який фахово здійснив сумлінний дослідник М. Тимошик, засвідчує характерну деталь: програючи в оперативності, редакція вигравала низкою позитивних якостей. З-поміж них – продумана, професійна редакційна політика щодо формування проблемно-тематичної палітри видання, неухильне дотримання балансу в поданні матеріалів різних жанрів – від інформаційних заміток до аналітичних статей, яким притаманний високий рівень переконливості й публіцистичності. Головна мета працівників редакції – сповна використовувати свою головну зброю до численних опонентів УНР – правду про Україну і українців. Правда, як стандарт журналістської професії, має бути визначальним у діяльності нинішніх засобів масової інформації в Україні.

Гурток українців-друкарів у монастирі Гроттаферрата неподалік Рима – третій осередок українського книговидавничого руху в Італії. Діяв у 30-х роках ХХ ст. Основою цього гуртка було п'ять юнаків із Жовківської друкарні (Львівська обл.), яких спроводив до Рима митрополит Андрей Шептицький у 1936 р. Це були складальники Йосип Ленцишин (з Яворова) та Мефодій Борис (із Жовкви), палітурник-реставратор Йосип Курило (із Самбора), механік друкарського верстата Пахомій Павлик (з-під Перемишля) та його молодший брат Партеній, якого вже в процесі роботи навчали коректорської справи. Із живих донині залишився один активний член гуртка – отець Партеній (Павлик), спогади якого Микола Тимошик записав у серпні 2012 р.

Про постать Євгена Онацького як талановитого журналіста, редактора, видавця, дипломата, автора 16-томної «Української малої енциклопедії» автор цікаво, професійно, переконливо розповідає у другому розділі монографії – «Журналістська і видавнича діяльність Євгена Онацького: італійський період». Із двох періодів його емігрантського життя (італійського й аргентинського) найбільш плідною була 27-річна діяльність у Римі. Микола Тимошик наголошує, що життя на чужині щодня, щогодини гартувало його для нелегкої, невдячної, часто небезпечної, але вкрай потрібної для майбутнього України праці на необробленому ще ратаями-патріотами українському полі. Впродовж більш ніж річного ув'язнення смерть неодноразово «заглядала» йому у вічі. І коли під конвоєм викликали на часті допити, і коли нелюдськими катуваннями нацисти довели до самоповішання в сусідній камері друга й однодумця Олега Ольжича, і коли в'язниця горіла від бомбардування радянськими літаками, і коли «ішов додому від табору до табору зруйнованою, брудною, здеорганізованою Італією, сплучи на голій землі, голодний і обдертий, з вояцьким мішком за плечима».

З оранієнбурзької камери смертників Євген Онацький вийшов на волю 19 жовтня 1944 р., а до свого римського помешкання добрався майже через вісім місяців – 9 червня 1945 р. І йому, і Степанові Бандері, і сусідам по камерах Тарасові Бульбі-

Боровцю, Олегові Штуль-Ждановичу та іншим доля в чергове подарувала шанс вижити. Гітлерівці не встигли їх розстріляти тільки тому, що перед ними постала неминучість утечі від власної смерті.

Проаналізувавши різножанрові книги (мемуари, щоденники, навчальні посібники, словники, енциклопедії, листи), публікації у газетах «Діло», «Український Голос» та інших українськомовних періодичних виданнях Західної Європи та Америки Євгена Онацького, професор Микола Тимошик слушно наголосив: не будучи професійним журналістом, але набувши значного практичного досвіду під час активного багаторічного співробітництва з десятками українських та іншомовних періодичних видань, Євген Онацький виробив власні професійні стандарти українського журналіста, власне бачення ефективної мережі української періодики в еміграції, власні рецепти журналістської майстерності.

Вивчивши уроки національно-визвольних змагань українців та практики західної журналістики, Євген Онацький закликав поставити, нарешті, на перше місце у багатолітній боротьбі з ворогами інтереси нації, а не одного її прошарку чи класу, інтереси держави, а не якоїсь партії. Він часто повторював улюблений клич Дмитра Донцова та Сергія Єфремова: «Держава – понад партію, нація – понад клас».

Досліджуючи науково-публіцистичний доробок Євгена Онацького – одного з найактивніших творців української преси в еміграції, – Микола Тимошик привертає увагу до важливих морально-педагогічних, професійно-етичних засад журналістської праці. Перекопувати опонента аргументами, а не огульно критикувати його – визначальна риса й аналітичних статей Онацького-журналіста, і численних звітів, оглядів, записок, листів, проектів документів Онацького-політика і дипломата.

Євген Онацький вважав пресу не лише потужним знаряддям впливу на громадську думку, а й дзеркалом внутрішньої вартості українського суспільства. Щоби від відображення в тому дзеркалі не було соромно цілій нації, варто, на його думку, без зволікань підвищувати «вартість суспільства». Євген Онацький підтримував думку головного редактора «Українського голосу» Зенона Пеленського, що газети покликані підтягувати людей до кращого способу думання, не допускати не лише орфографічних, а й смислових помилок, подавати якнайточніші відомості, підвищувати якісний рівень публікацій. Діляч гаряче вітав будь-яку спробу українців заснувати нову газету чи журнал, програмною метою яких була б понадпартійна, соборницька ідея. На жаль, і сьогодні в Україні є такі засоби масової інформації, у яких відсутня соборницька програма. Російська інформаційна і військова агресія проти України спонукає глибше осмислити стандарти журналістської діяльності Євгена Онацького, в основі яких, говорячи сучасними термінами, – людиноцентризм та україноцентризм. Адже Україна потребує не лише державної, а й національної безпеки. Покликання працівників ЗМІ полягає також у тому, щоби сприяти формуванню україноцентричної ідеології і політики.

Позитивно-інтелектуальним підмурком цього складного морально-психологічного і політико-ідеологічного процесу є розглядувана монографія - панорамне, науково обґрунтоване видання, в яке органічно вписується третій розділ – «Видавничий рух у таборі українських військовополонених «Ріміні». Автор уперше взяв за основу дослідження, окрім мемуарів та спогадів, повні комплекти підшивок усіх періодичних та книжкових видань, що виходили упродовж двох років існування табору «Ріміні» (від 2 червня 1945 р. до 10 червня 1947 р.) і які зберігаються нині в бібліотеці-архіві Головної управи Василіанського чину на Авентіно в Римі. Перед тим, як схарактеризувати видавничу продукцію, автор монографії стисло описав історію створення дивізії «Галичина» й обставини, за яких вона опинилася в полоні англійців; розкрив умови, в яких творилася видавнича справа впродовж довгих 739 днів «сірих буднів полону»;

осмислив морально-психологічну атмосферу, що панувала в таборі, та її вплив на характер і зміст друкарської творчості.

Професор М. Тимошик підкреслює, що доведеним і беззастережним є нині історичний факт: дивізія «Галичина» народилася в переломний момент Другої світової війни з глибокою вірою мільйонів українців, що Німеччина допоможе їм визволитися від московсько-більшовицького ярма й створити незалежну Українську державу. Коли в Україні посилювався німецький терор і стали зрозумілими наміри фашистів перетворити цей багатий на природні ресурси край у свою колонію, вояки дивізії «Галичина» почали воювати на два фронти: і проти комуністів, і проти нацистів. З жовтня 1944 р. це військове об'єднання українців перейменовується на Першу дивізію Української національної армії (УНА).

Кінець Другої світової війни 8 травня 1945 р. застав українську дивізію «Галичина» на австрійській території неподалік міста Грац. Із трьох боків сюди наближалися війська воюючих сторін із чіткими намірами взяти територію історичної Каринтії під свій контроль: югославські партизани під керівництвом комуніста Йосипа Броз Тіто, британські та радянські війська. Мета командування українського військового з'єднання полягала в тому, щоби якнайскоріше відступити на захід – углиб Альп, у британську зону окупації, й там добровільно скласти зброю.

З метою попередження впливу комуністичної пропаганди щодо української дивізії командування УНА доручило доктору Петрові Савицькому підготувати для британців відповідний лист-меморандум, в якому коротко викладено передумови постанови й мету військового формування українців на окупованих Німеччиною західноукраїнських землях. «Меморандум до англійського командування в Італії» від 18 травня 1945 р., вперше оприлюднений в українському перекладі в журналі Братства колишніх вояків «Вісті» 1967 р., справив відповідне враження на командування англійських військ, а згодом і на уряд Великобританії, який пізніше, після розформування табору «Ріміні», дав політичний притулок і постійне місце проживання у своїй країні воякам-дивізійникам.

Професор М. Тимошик віднайшов матеріали про безпосереднє відношення Української греко-католицької церкви до створення за колючим дротом потужного й результативного видавничого осередку. Духовні опікуни табору зробили все можливе, аби десятки тисяч полонених в очікуванні своєї подальшої долі змогли подолати зневіру, безвихідь й навіть за екстремальних побутових умов знайшли застосування своїм талантам і займалися самоосвітою. Впродовж двох років у таборі діяло два видавництва: «Життя в таборі» та «Батьківщина». Вони випускали газети, журнали, книги, листівки, плакати, брошури, марки, канцелярські товари. Виходило 15 газет. Наклади періодичних видань становили від 30 до 2000 примірників. Найтиражнішими були газети «Життя в таборі» та «Батьківщина».

Тематична палітра книжкових видань: поетичні і прозові твори військовополонених, перевидання класики української літератури історичної тематики, дайджести кращої публіцистики із друкованих видань української еміграції, посібники з вивчення української мови. Український видавничий осередок у Ріміні уславився виданням кількох серій поштових марок.

За колючим дротом табору формувалася плеяда особистостей – поетів, письменників, малярів, графіків, які, опинившись на волі, поповнили незабаром освітні, наукові й культурницькі сили української еміграції у різних країнах розселення. З-поміж них – відомі діячі українського руху в діаспорі Степан Ярмусь, Василь Верига, Іван Музичка, Євстахій Загачевський, Микола Вірний (Француженко), Анатолій Курдидик, Орест Городиський, Володимир Гоцький та ін.

Тривалий геноцид, етноцид і лінгвоцид українського народу за московської імперії (царської Росії і Радянського Союзу) призводив до морально-духовного, світоглядного і фізичного винищення не одного покоління українців, розмивання у них національної ментальності та формування особливого характеру антиукраїнської російської свідомості. Асиміляційні процеси українців з початку 60-х років ХХ ст. набирали також загрозливого характеру в західних країнах насамперед тому, що «церква втрачала свій український характер і свою українську душу» (с. 173). Микола Тимошик слушно наголошує, що у ситуації, яка складалася, боронити українське слово, збагачувати українську культуру, розвивати і стверджувати свою богословську науку за посередництвом латинських наукових інституцій надалі ставало неможливо. Виникла потреба створювати за кордоном розгалужену мережу українських вищих навчальних закладів із головним науковим осередком у Римі. Починати доводилося все ж не на порожньому місці: на той час в Італії вже існувала база для студій української молоді рідною мовою. Йдеться про Українську колегію св. Йосафата та Українську католицьку духовну семінарію.

Заснування Українського католицького університету в Римі 1963 р. пов'язано з ім'ям першоєрарха УГКЦ Йосифа Сліпого, якого того ж року, за наполяганням світової спільноти, московське керівництво випустило на волю із сибірської каторги і дозволило переїхати до італійської столиці. Йосиф Сліпий був ізольований від своєї пастви на 18 років, постійно зазнаючи голоду, холоду, приниження і знущання. Після розгрому комуністичною владою Української греко-католицької церкви та закриття богословської академії у Львові постала потреба оживлення її діяльності в західному світі.

Ректор Йосиф Сліпий об'єднав довкола нового навчального закладу провідні українські наукові сили, розкидані Другою світовою війною в різних закутках світу. Викладачами університету, а згодом і авторами видавництва, стали Володимир Янів, Ісидор Нагаєвський, Ярослав Рудницький, Дмитро Бучинський, Олекса Горбач, Микола Чубатий, Богдан Лончина та ще низка відомих учених.

У четвертому розділі – «Видавнича діяльність Українського католицького університету в Римі» – Микола Тимошик всебічно характеризує видавничу діяльність – пріоритетний напрям «нового осередка української науки». Про великий науковий потенціал університету та його видавничого підрозділу свідчить одна з перших серій «Монументи української історії», під маркою якої видавалися документи з ватиканських архівів, що мали прямий чи опосередкований стосунок до України. У кожному томі видання дослідники мають можливість віднайти немало документів, які досі історичній науці були не відомі. З-поміж них – лист Папи Григорія VII 1075 р. до великого київського князя Ізяслава; листування грецьких патріархів Єремії, Пігача, Лукариса з українськими церковними проповідниками; свідчення й документи про переслідування Української церкви московськими царями та в часи Петра I, Павла, Катерини II, Олександра III; писані із в'язниць численні листи-сповіді священників-мучеників, подання митрополитів про геройство і мучеництво цих священників тощо, цензура книжкових видань. «Загальне число рідкісних документів, включених до цього видання, складає близько чотири тисячі; загальне число сторінок, на яких розмістили тексти, – понад 5200», – зазначає автор монографії.

До золотого фонду українського книговидання в еміграції Микола Тимошик цілком заслужено зараховує багатотомне зібрання творів Йосифа Сліпого в серії «Opera omnia». Скрупульозно вивчивши діяльність видавництва УКУ, яке виклало на полиці інтелектуальної світової думки сотні томів українознавчих праць (монографій, посібників, підручників, словників), професіонал вищої категорії видавничої справи Микола Тимошик справедливо наголосив, що кожен із цих томів відповідає

міжнародним стандартам. А саме: фактична нерозробленість попередниками теми, актуальність якої не зменшується з плином часу; широке залучення авторитетних зарубіжних джерел, а також архівів української діаспори, до чого радянські дослідники, десятиліттями перебуваючи в лещатах марксистсько-ленінських догм, практично не мали доступу; популярний, доступний для широкого кола читачів виклад тексту, який ґрунтується на поширеному в західній науці принципі «просто й аргументовано про складне» і який суперечить принципу радянських і пострадянських науковців «чим незрозуміліше, тим науковіше».

На час заснування УКУ і розгортання його видавничої діяльності також припадає відновлення видання «Вістей з Риму». Ініціатором та спонсором цього видання був митрополит Йосиф Сліпий. Перше комплексне дослідження «Вістей з Риму» здійснив наполегливий інтелектуальний працелюб професор Микола Тимошик. Він ознайомився з публікаціями усіх чисел видання (441), які виявив у книгозбірнях Рима та американського Стемфорда. Привернув увагу до трьох головних типологічних ознак бюлетеня: організаційно-технічного, структурного (додатки і спецвипуски) і тематичного. Він виділив три періоди їх випуску: перший – від січня до серпня 1940 р. (15 чисел); другий (після 23-річної перерви) – від вересня 1963 р. до листопада 1979 р.; третій (після понад трирічної перерви) – від липня 1983 р. до березня 1990 р.

Засновником видання на першому етапі була українська секція «Радіо Ватикану». З початку 1940 р. радіовисилання з Вічного Міста здійснювалося й українською мовою. Головні матеріали українськомовного інформаційного блоку ставали основою наступних випусків «Вістей з Рима». Після 23-річної перерви видавцем відновленого у 1963 р. видання стає Українське пресове бюро. Від 1983 р. «Вісті з Рима» видає крилос при патріаршому соборі св. Софії. Фактичним же засновником і видавцем бюлетеня був провід УГКЦ у Римі.

Уперше проведений детальний аналіз повної підшивки «Вістей з Рима» дав підстави Миколі Тимошику виокремити чотири головні тематичні напрямки різножанрових публікацій: а) діяльність Української католицької церкви та її інституцій, б) українська еміграція в захисті своєї ідентичності, в) ситуація в Україні, г) промоція національної книги і преси.

Дуже важливо, що професор Микола Тимошик – послідовний захисник української національної культури – привернув увагу до аналітичної статті «Українська мова на Римському державному університеті», у якій піднято проблему вивчення української мови та створення відповідних кафедр в університетах Америки (США), Канади, Італії. У статті згадується талановитий журналіст, дипломат і вчений Євген Онацький, який перед Другою світовою війною викладав українську мову в Римському університеті, створював італійсько-український та українсько-італійський словники в Інституті східних мов у Неаполі. Основна ж розповідь у цьому матеріалі присвячена ще одному українському довгожителю в Римі Володимиру Федорончуку. З його ініціативи створили в Італії українськомовну радіопередачу, а також заснували курси з вивчення української мови в головному університеті Італії (1964 р.). За підтримки професора-італійця Рікардо Піккіо вдалося запровадити на цих курсах викладання граматики української мови, етнографії та історії України.

«Вісті з Рима» беззастережно підтримали акцію паризької газети «Українське слово» та нью-йоркського видавництва «Пролог» щодо поширення у вільному світі інформації про арешти української інтелігенції, що розгорнулися в Україні в 60-х роках після завершення короткої «хрущовської відлиги». Бюлетень також публікував листи під рубрикою «Вісті з України». У деяких листах автори розповідали про штучні обмеження комуністичною владою української мови та про спроби патріотів

перешкодити цьому процесові. Промовистим у цьому контексті видається матеріал «Я українець і хочу слухати богослужіння рідною мовою». Йдеться про греко-католиків на Слобожанщині, про їхні багаторічні зусилля не зрадити батьківської віри. Боротьба із засиллям «Русского мира» через московський патріархат в Україні досі триває.

У контексті нинішньої російської інформаційної та військової агресії проти України оцінюємо аналіз редакційної статті «Журналістика, преса і ми», який зробив Микола Тимошик. Мовиться про те, що на початку 1973 р. у Ватикані було організовано зустріч Папи Римського Пія Х із християнськими журналістами. Святий Престол ставить перед ними вимоги морального порядку:

«Найголовніша вимога – служба для правди. Людина має жити правдою і для правди. Читач хоче документації чесної, точної, повної, а над усе – правдивої. Журналістика й преса – це служіння передусім народові й правді. Коли вони цього не сповняють, – їхня праця є даремна й шкідлива.

У журналіста має бути любов до правди, працьовите дослідження подій і фактів, пряломінійність, людяність і здібність до діалогу. Коли цих прикмет люди пера не мають, вони підуть на службу темним силам, які роз'їдають організм суспільства, а то будуть подібні до сліпців, що хочуть вести сліпців.

Коли журналіст і преса не працюють для правди, вони працюють для ложі. Немає третьої можливості. Замовчувати правду – це прикмета душевнохворої людини».

Друга частина редакційної статті присвячена проблемам української еміграційної преси. Редакція загострює увагу на найголовніших: брак професійних журналістів, відсутність скоординованих дій між редакціями, використання газетних шпальт для зведення особистих чи партійних поррахунків. Очевидно, що ці проблеми якоюсь мірою стосуються також «Вістей з Риму»: «Та найбільш болюче є те, що серед нас є люди, які журналістського чорнила вживають для брудних цілей, щоб просто блудити: для підлих наклепів, для кирині, брехні й жахливих інтриг. Це просто Юдина робота... По архівах уже остануться вонючі й колючі будяки їхньої «творчости» як згадка тієї зрадницької роботи в цей важкий час для нашої церкви й нашого народу» (с. 276).

Надто актуальними й нині словами закінчується стаття «Журналістика, преса і ми»: «Працюймо для правди на журналістському полі. Не біймося правди, хоч би вона й була важка. Борімося за правду і дбаймо, щоб вона жила в нас, бо правда визволить нас».

Правдиве, аргументоване, змістовне наукове дослідження «Українська книга і преса в Італії» Миколи Тимошика закінчується розділом «Інші видавничі осередки». До них належать «Видавництво отців Василіян у Римі», «Видавництво сестер служебниць», «Видавництво Василя Федорончука», «Журнал «До світла» як сучасний видавний осередок». «Видавництво отців Василіян у Римі» можна вважати другим за вагомістю видавничим осередком після видавництва УКУ. Утворене після закінчення Другої світової війни, піку своєї діяльності воно досягнуло в 60–70-х роках минулого століття, збагативши полиці українського книговидання в діаспорі десятками вартісних з історичного погляду новинок книгодруку.

Візитівкою цього видавництва є «Записки чина св. Василія Великого» – неперіодичне багатотомне видання наукових праць, започатковане у Львові 1924 р. і перенесене до Рима 1949 р. До початку 1990 р. тут вийшло у світ 10 томів «Записок», що в загальному складає 7273 сторінки тексту, зверстаного на великий книжковий формат А4. Високий науковий рівень «Записок» віддавана забезпечив їм заслужене поважне місце в українській історичній і церковній науці.

Після Другої світової війни постала гостра необхідність обороняти українську національну самоідентичність розсіяних світами мільйонів земляків. Координатором

громадських, культурних, наукових і духовних чинників було «Видавництво отців Василіян у Римі» для здійснення проекту «Українська духовна бібліотека». Із випущених 81 тому цієї серії 42 здійснено силами римських українських василіан. Микола Тимошик із серії «Українська духовна бібліотека» особливо виділяє проект, що починався із щотижневих радіовисилань – бесід талановитого богослова і ритора Анастасія Великого. Ці бесіди транслювали від середини 60-х років минулого століття з української редакції «Радіо Ватикану». Одна передача охоплювала певну драматичну сторінку зародження, ствердження та розвою християнства на українських землях. Йшлося в них про світлі й темні картини з глибин віків, що засвідчували незнищенність народного духу, віковичне прагнення українського народу до своєї державної самостійності й національної самобутності. Радіопередачі викликали велике зацікавлення слухачів. Редакція стала отримувати листи з пропозиціями зафіксувати озвучені в ефірі сюжети в книжках. І такі незабаром з'явилися. До 1969 р. вийшло три томи книги «З літопису християнської України» з текстами 150 таких радіовисилань, що охоплювали період від зародження християнства до кінця XVI ст.

Відгалуженням українських василіанських видавництв є видавництво сестер служебниць у Римі, що утворилося 1955 р. Перше книжкове видання – «Каталог згромадження сестер служебниць Пресвятої Непорочної Діви Марії», який упорядкував письменник, історик і публіцист отець Анастасій Великий. У цьому видавництві побачила світ серія «Українська релігійна бібліотека» (60-ті роки XX ст.), присвячена богослужбовій літературі, якою користуються в монастирях. Одне з найпомітніших видань – «Часослов» 1957 р.

Микола Тимошик уперше розповів про видавництво Василя Федорончука. В історію української видавничої справи цей діяч увійшов як невтомний промотор українського питання на чужині. Його суспільно-політичні брошури та журнал «Україна», які видавали італійською мовою, були своєрідним вікном України у світ. Як громадський діяч, він упродовж багатьох років був пропагандистом української мови, зніціював відновлення курсів української мови у Римському університеті, що їх вів до війни професор Євген Онацький. Він замінив Є. Онацького також у представництві ОУН в Італії.

Окрім активної видавничої діяльності Василь Федорончук прислужився українській справі і як радіожурналіст. Майже чверть століття (1951–1975 рр.) він був незмінним керівником української програми італійського державного радіо. Цю програму, яка значно доповнювала українську програму «Радіо Ватикану», фінансував італійський уряд.

Автор монографії також схарактеризував щомісячний журнал «До світла», який побачив світ 2001 р. Його заснувала громадська релігійна організація «Координатор українців греко-католиків Італії» за підтримки блаженнішого Любомира Гузара та парохії Сергія і Вакха в Римі (парох Іван Музичка). Її редакція первинно розмістилася в місці осідку УКУ на Віа Бочея. Попередником цього журналу був неперіодичний бюлетень «Христос – наша надія» за редакцією отця Євгена Небесяка.

Програмні засади нового часопису окреслені у загальних рисах: гуртувати українську громадськість Італії під світлом Ісуса Христа. Редакція лише обґрунтувала доцільність зміни його назви: «Благодатна назва часопису підкреслює не стільки наш теперішній стан «еміграції», скільки нашу мету: до Світла. Адже світло Боже зігриває всіх, хто не ховається в тінь. Просимо вас, українці, вийдіть з пригнобленого стану безнадії, огляньтеся навкруги, бо проміння Вічного Світла досягає кожного з нас. Віримо, що часопис нестиме тепло і розраду в духовних і культурних тематиках видання. Рівно ж хочемо діалогувати з вами на сторінках наших рубрик» (с. 307). Журнал друкує інформаційні та аналітичні матеріали.

Редакція журналу «До світла» здійснила резонансний видавничий проект, випустивши у світ книгу «Світло на чужих стежках: Антологія творчості заробітчан. Том перший». «Духовність», «Чужина», «Україна» – такі назви трьох тематичних розділів, де представлені від однієї до трьох поезій першої сотні авторів. Про кожного – коротка біографія з фотографією, де коротко викладена своя історія «заробітчанина». Поетична збірка не лише викликає співпереживання за понівечені долі сотень тисяч наших земляків, розсіяних світами в пошуках заробітків, а й загострює увагу на тривожних явищах і проблемах сучасної еміграції українців.

Змістовні, цікаві, правдиві матеріали кожного з шести розділів Микола Тимошик написав у властивій йому розповідній манері: ясність, популярність, аргументованість, чітка структурованість викладу, сюжетний розвиток подій. Ця монографія, говорячи словами Євгена Онацького, є важливим науково-публіцистичним оком в Європу. Микола Тимошик належить до тих авторитетних, національно свідомих науковців, які своєю цілеспрямованою працею утверджують високоморальну, духову й духовну українськість в Україні та на різнобарвному материкі української діаспори.

Василь ЛИЗАНЧУК

доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
радіомовлення і телебачення
Львівського національного
університету імені Івана Франка